

Марина Захарченко

СОЗДАНИЕ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КРУЖКОВ В УКРАИНСКОМ СЕЛЕ (20-Е ГГ. XX В.)

В статье проанализированы особенности создания кружков в украинском селе в 20-х гг. XX в. Специфику деятельности, направления и сеть указанных учреждений в означенный период, акцентируется внимание на том, что крестьянство проявляло живой интерес в основном драматическими и сельскохозяйственными кружками.

Ключевые слова: украинское крестьянство, культурно-образовательная деятельность, сельбуд, изба-читальня.

Maryna Zakharchenko

THE CREATION AND ACTIVITY OF GROUPS IN THE UKRAINIAN VILLAGE (20TH YEARS OF THE 20TH CENTURY.)

The article analyzes the characteristics of groups creation in the Ukrainian village during the 1920-ies. The specific activity, areas and a network of cells in the specified outlined period, focuses on the fact that the peasantry exercised lively interest most in dramatic and agricultural groups.

Key words: Ukrainian peasantry, cultural and educational activities, silbud, house-reading.

УДК 39 (477) (092)

Тамара Пацай

НАУКОВІ ЗВ'ЯЗКИ ЧЛЕНІВ ЕТНОГРАФІЧНОЇ КОМІСІЇ НТШ З РАДЯНСЬКИМИ НАУКОВИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ: ЗАРОДЖЕННЯ, РОЗВИТОК, РОЗРИВ

На основі вивчення опублікованих та архівних джерел, тогочасної періодики та наукової літератури проаналізовано наукові зв'язки членів етнографічної комісії Наукового товариства імені Шевченка з членами Української академії наук в Києві. Основну увагу звернено на проблеми вибору та призначення голів етнографічної комісії НТШ В. Гнатюка, а згодом Ф. Колесси академіками ВУАН, детально висвітлено динаміку міжінституційних контактів, встановлено їх характер та проаналізовано основні причини розриву.

Ключові слова: В. Гнатюк, Ф. Колесса, етнографічна комісія, НТШ, ВУАН.

Після I Світової війни світ опинився у нових політичних та економічних обставинах, то ж і наукове життя у 20–30-х рр. XX ст. тісно пов'язане з новими змінами. Наукове товариство імені Шевченка (далі – НТШ), і етнографічна комісія (далі – ЕК), що була у його складі, у цей період переживали затяжну матеріальну кризу та перебували у вкрай несприятливих політичних обставинах, що склалися у наслідок польсько-української війни. Саме у цей час відбулося зав'язування наукових стосунків з новоствореною Українською академією наук у Києві.

Дослідження діяльності українських наукових установ та їх співпраці були предметом наукового вивчення українських істориків та етнологів, найповніше тема діяльності НТШ висвітлена у монографії О. Сапеляк «Етнографічні студії в НТШ (1898–1939 рр.)», у якій автор підкреслює академічний рівень організації та її високі етнографічні досягнення. Близькими до цієї проблеми, є праці Ю. Черченка, О. Рубльова, А. Кліша та ін. [1–5]. Не зважаючи на значну кількість бібліографічної літератури, окремі питання потребують додаткового розгляду, одним з них є встановлення співпраці членів ЕК НТШ з радянськими вченими, що і є метою цієї статті.

З перших років створення Академії наук у Києві (з 1918 р. УАН, з 1921 р. ВУАН – примітка автора) налагоджується співпраця з НТШ і на рівні установ, і на рівні окремих її членів. Одним з напрямків розвитку академії наук у Києві було залучення до її складу відомих українських вчених, в тому числі і з західноукраїнських територій. До повноважень перших академіків УАН належало право висувати претендентів до членства в Академії, першочергово, вчений секретар установи А. Кримський вніс кандидатуру В. Гнатюка. Про це довідуємося з листа останнього честь та водночас з'ясовує усі обставини можливого обрання та пов'язаних з ним наслідків [6, с. 304]. У додатку до листа вчений подає автобіографію зі списком опублікованих праць та робіт, які перебувають у процесі підготовки [6, с. 305–306]. Тут згадаємо, що УАН (ВУАН) складалася з трьох відділів – історико-філологічний, фізико-математичний та соціально-економічний, до кожного з яких обрано по три академіки. Процедура з призначенням В. Гнатюка тривала кілька років, тож М. Василенко,

голова ВУАН у 1921–1922 рр. у листі колишньому голові В. Вернадському від 25 березня 1921 р., інформуючи про події навколо діяльності і реформування Академії, писав, що «по етнографії на І від[діленні] намечається кандидатура Гнатюка. Являється надежда воспользоваться миром с Польшей и перевезти его в Киев» [7, с. 286], а згодом, 7 серпня 1921 р., повертаючись до цього питання він згадує, що В. Гнатюк надалі залишається одним з серйозних кандидатів у академіки, однак резонно зауважує, що з огляду на стан здоров'я та зайнятість у Львові, вчений, очевидно, зволікатиме з прийняттям рішення про переїзд [7, с. 307]. Цього ж питання торкається В. Гнатюк 28 лютого 1923 р. у листі до В. Охримовича, заступника голови НТШ, зокрема він згадує, що ще у 1918 р. отримав урядовий запит від міністра освіти, а у 1922 р. ще один неофіційний з пропозицією членства в УАН та переїзді до Києва. В. Гнатюка цей лист змусила написати тяжка фінансова скрута, у якій він опинився, однак він справедливо зазначає, що «академіки побирають постійну платню і мені се пропонують, хоч знають, що я хворий і не виходжу з кімнати» [6, с. 323]. 7 квітня 1924 р. на спільному засіданні Всеукраїнської Академії наук під головуванням президента ВУАН В. Липського та за участі 16 академіків, В. Гнатюка, внаслідок таємного голосування, більшістю голосів проти 2-х обрано позаштатним академіком відділу української народної словесності ВУАН [6, с. 336–337]. А. Кримський у листі-повідомленні до В. Гнатюка від 3 травня 1924 р. про обрання його академіком ВУАН зазначив, що при переїзді до Києва він стане академіком штатним [6, с. 337].

Окрім суто кадрових питань члени ЕК НТШ цікавилися станом етнографічних досліджень Академії наук у Києві. В. Гнатюк, як голова Етнографічної комісії, підтримував відносини з чільними представниками української етнології в Києві – А. Кримським, К. Квіткою, А. Онищуком та ін. Ще у 1918 р. він інформує академіка Кримського про підготовку збірки казок та пропонує співпрацю з УАН і на особистому рівні – як редактора та упорядника такої збірки, так і на міжінститутському рівні, оскільки пропонує у цьому напрямку організувати спільні дослідження Етнографічної комісії та УАН [6, с. 304]. Однак, у 20–30-х рр. ХХ ст. не лише міждержавна комунікація були фактично неможливими, ускладненим було навіть листування. У результаті політичних перетворень, етнографи втратили доступ до нових видань один одного, і при найменшій можливості користувалися принагідними послугами. Так, К. Квітка, повідомляв В. Гнатюка, що має сумнів у доставці переданих ним видань до вченого, а також до інших членів ЕК – Ф. Колесси та С. Людкевича, оскільки не знайшов звісток у особистому листуванні та відомостей про книгообмін у «Хроніці НТШ», «хоч взагалі всі дари там зареєстровано бібліотекарем» [6, с. 328]. У цьому ж листі від 12 червня 1923 р. К. Квітка інформував вченого про «етнографічну роботу в Києві» [6, с. 329], він детально та поетапно описав усі періоди становлення і перетворення в Академії наук, а особливо трансформації і підпорядкування етнографічної секції УНТ, фольклорної (етнографічної) комісії УАН (ВУАН), торкався діяльності музично-етнографічного кабінету та кабінету антропології і етнології імені Хв. Вовка, та дав характеристику новим науковим кадрам [6, с. 329–330].

Один з відомих членів ЕК НТШ, автор цілої низки етнографічних праць та матеріалів і фактичний учень В. Гнатюка [8, с. 132], Антін Онищук з 1920 р. проживав у Києві та працював у УАН. Він неодноразово інформував В. Гнатюка про стан етнографічних досліджень та науки в цілому у Радянській Україні. Так, у листі від 7 січня 1923 р. він з ентузіазмом розповідав про наукові перспективи, радянську дійсність та шкодував, що В. Гнатюк не може переїхати до УСРР – ця частина листа, на нашу думку, є дещо піднесеною, однак, розповідаючи про щойно створений Етнографічний музей при УАН, про нову систему підбору експонатів, про дослідження повсякдення, про метод експедиційного занурення, А. Онищук повертається до фахових проблем, радиться з В. Гнатюком, ділиться своїми науковими результатами та висновками [6, с. 318–320]. З цим листом виникла окрема історія – 31 січня 1925 р. він майже повністю був опублікований у «Ділі», без назв адресата та адресанта під назвою «Досліди народного побуту. Перспективи наукової праці на Великій Україні» [9, с. 2], згодом В. Гнатюк повідомив про цей факт А. Онищука [6, с. 345]. Тут згадаємо, що особа А. Онищука викликала багато різних суперечностей, зокрема йдеться про співпрацю з ГПУ уже з 1920 р., відоме звинувачення у передсмертному листі Д. Щербаківського [див.: 10, с. 1] та ін. Згідно з даними С. Білоконя, А. Онищук з 1934 р. був співробітником НКВД, псевдо «Антоненко». А. Онищук став жертвою репресій 1937 р., 1983 – реабілітований [11].

К. Квітка у листі від червня того ж таки 1923 р., до В. Гнатюка називає А. Онищука «найбільшим етнографом на цілу Україну», який «своїми силами, майже без допомоги від академії ... утворив великий музей матеріальної культури ... показав нам те, чого ми самі не завважали» [6, с. 330], К. Квітка висловлює щире захоплення працею А. Онищука пишучи «я зовсім не розумію, як він може існувати, бо ми з ним одержуємо однаково злиденну платню і я раз у раз почуваю слабкість від недоїдання і не можу стільки працювати, скільки міг би, якби був завжди ситий, а він з цих злиднів ще витрачає багато на всякі дарунки селянам і просто плату їм за ті предмети, що він збирає до музею» [6, с. 330]. Те, що політична ситуація в УРСР була загрозливою і те, що ілюзій у співрозмовників не було, простежується у листуванні, так В. Гнатюк, навіть розмірковуючи на

професійні теми уникає прямо називати конкретні імена, обмежуючись скороченнями, прізвишками чи абстрактними натяками. У 1925 р. В. Гнатюка обрано членом новоутвореного Етнографічного товариства у Києві (з 1928 р. Всеукраїнське етнографічне товариство), сам В. Гнатюк вважав це за честь, однак не хотів лишатися номінальним членом, а просив надіслати йому статут, відомості про керівництво ЕТ, офіційні документи. Окрім цього він охоче дає наукові поради, зокрема надсилає відомості про свого колишнього інформатора та етнографа-аматора з Курщини, який, вважає, міг би бути корисною робочою силою і для новоствореного Товариства [6, с. 347].

Окрім зв'язків з Наддніпрянською Україною, на поч. 20-х рр. 20 ст. встановлювалися стосунки з уповноваженими представниками АН СРСР, які цікавилися діяльністю НТШ і Етнографічної комісії. Ці контакти, як правило, були побудовані на довоєнній співпраці спеціалістів з етнографії, слов'янознавства, фольклору. Науковці з обох сторін прагнули поновити науковий книгообмін, відновити наукову співпрацю. Безпосередньо В. Гнатюка зверталися академік С. Ольденбург – секретар АН СРСР, академіки В. Перетц та М. Сперанський.

Співпраця з представниками радянської науки поживалася у період повернення М. Грушевського до Києва у 1924 р., особа якого мала, безперечно, поважний науковий і організаторський статус в середовищі НТШ. Цей час, який співпав з короткотривалою «українізацією» відзначався досить жвавою співпрацею двох українських академічних установ – НТШ і ВУАН.

4 жовтня 1926 р. делегація НТШ, зокрема К. Студинський, спільно з членом ЕК І. Свенціцьким, були на святкуванні ювілею М. Грушевського у Києві. Зокрема К. Студинський як голова Товариства, за згадкою у газеті «Діло», «промовляв четвертий з ряду» [12, с. 2], у детальному дослідженні Я. Малика [13, с. 145–146] знаходимо, що попередніми промовцями були академіки П. Тутковський (голова ювілейного комітету), В. Липський (президент ВУАН), Д. Багалій (представник харківських наукових установ та Центрального бюро секції наукових представників). Це було справді велике святкування, оскільки М. Грушевський був відомим вченим і політичним діячем для обох частин України.

Очевидно, саме за наслідками цього відрядження був побудований виступ К. Студинського про бібліотекарство і музейництво України і Московщини на спільному засіданні усіх секцій НТШ 6 листопада 1926 р [14, арк. 16]. На зборах були присутні гості – архимандрит К. Шептицький та директор міського архіву О. Чоловський, який за короткий час стане відомим українофобською публікацією у «Przewodniku Kongresowem II zjazdu slowianskich geografow i etnografow w Polsce 1927 roku» [15, с. 189–192].

Дослідник діяльності К. Студинського А. Кліш знаходить цікавий епізод, який засвідчує бажання обох сторін віднайти можливість продуктивної наукової співпраці у тогочасних політичних обставинах. Так, вітаючи делегацію НТШ у 1927 р. під час вище згаданого святкування у Києві сторіччя з часу виходу збірки українських пісень М. Максимовича. М. Грушевський, у своєму вступному слові, так характеризує завдання перед даною комісією та місце у ній К. Студинського, як голови НТШ: «...» Комісія Західної України» поставила своїм завданням увійти в можливо живі і діяльні зносини з науковими установами і поодинокими ученими не тільки тих частин Західної України, які містяться в межах Української Радянської Республіки, але й тих що захоплені окупацією – польською, румунською й чеською. Сьому завданню політичні кордони і тяжкі, не полагождені ще наслідки Світової війни ставили особливі труднощі. Але вони успішно поборюються завдяки живому спочуттю і співділанню в сім єднанню наукових сил обох частин нашої землі, що виявляє особливо наш західно-український науковий осередок – наша львівська безтитульна, але многозаслужена і славна в розвою української науки Західно-Українська Академія Наук –»Наукове Товариство імени Шевченка», котрої нинішній голова академик Кирило Осипович Студинський приймає безпосередню діяльну участь в організації занять Комісії Західної України – являється її фактичним співповідником...» [4, с. 29].

У кінці 20-х рр. 20 ст. спеціальними гостями спільних засідань усіх секцій НТШ стають ряд представників Радянської України. Зважаючи на все ж значно сповільнене наукове життя на західноукраїнських теренах у міжвоєнне двадцятиріччя, такі зустрічі, безперечно, мали і політичний підтекст. Етапи такої співпраці цілком резонно обґрунтував вже згаданий історик А. Кліш у статті «Радянофільські погляди К. Студинського» [5].

Коротко згадуючи перебіг таких подій згадаємо, отже, що у цей період 23 жовтня 1926 р. на спільному засіданні К. Студинський виголосив лекцію про УРСР, зосереджуючись на питаннях діяльності Академії, наукових та культурно-освітніх установ, музеїв, бібліотек тощо [14, арк. 16]. Гостем засідання усіх секцій 25 листопада 1927 р. був інж. Баланин, який виголосив доповідь на тему: «Наукова праця на Радянській Україні в літах 1917–27 р.» [14, арк. 18 зв.]. Згодом на матеріалах цієї зустрічі була підготовлена стаття у «Ділі», з якої довідуємося про перебіг засідання. Окремі тези цієї події вже були згадані у дослідженні О. Рубльова і А. Черченка [2, с. 4], пізніше у ґрунтовній монографії О. Рубльова [3, с. 154], однак згадаємо, що В. Баланин, голова

методологічно-дослідного комітету при Головній українській науці та член Всеукраїнської ради народного господарства, був прохолодно зустрятий науковою громадою, зокрема негативну оцінку отримала та частина його доповіді, у якій автор уникав говорити про становище українських науковців на поч. 20-х рр. та окреслити справжнє становище науки. З цього приводу висловився І. Свенціцький, який підкреслив історичність науково-організаційної установи саме в Західній Україні, та закликав посприяти зняття заборони на міждержавний науковий книжковий обмін та передав листа з вказаною ініціативою до голови Української Науки [16, с. 1].

За рік, 14 грудня 1928 р., на великому засіданні членів усіх секцій, виступав Юрій Озерський – голова Укрнауки і член Ради УАН. Метою цих відвідин, серед іншого, було підтримка голови НТШ К. Студинського у дні святкування його ювілею, та на знак підтримки, оскільки у львівському науковому середовищі посилювалися критичні настрої щодо співпраці голови НТШ з ВУАН, зокрема явної підтримки боку М. Грушевського у відомому протистоянні з стороною С. Єфремов–А. Кримський. Згідно записів у книзі протоколів спільних засідань, Ю. Озерський на цьому засіданні розповів про стан науки в Україні, торкаючись питань передумови створення Академії, її системи, мережі наукових установ. Він роз'яснив специфіку діяльності та наукових напрямків, звернув увагу на справу підготовки наукових кадрів – інститут аспірантури, зупинився на розвиткові мереж бібліотек й музеїв та ін [14, арк. 19 зв.-20]. Окрім цього у приватному порядку Ю. Озерський обговорив з К. Студинським майбутні плани щодо обрання представників НТШ – членів Етнографічної комісії Ф. Колессу, В. Щурата та М. Возняка академіками ВУАН – усі троє обрані академіками на засіданні 29 червня 1929 р [3, с. 506].

Також спеціальним гостем на спільному засіданні всіх секцій НТШ 17 вересня 1929 р. був народний комісар освіти Української СРР ак. Скрипник, який завітав до Львова повертаючись з Берліну. На ці збори прийшли не тільки члени НТШ, а й велика кількість окремих громадян, подія викликала М. Скрипник, виголосив доповідь про стан науки в УСРР, зупиняючись на шкільництві, Академії наук та інших науково-освітніх установах [14, арк. 20]. Короткий зміст доповіді, а також інтерв'ю з ак. Скрипником були опубліковані на сторінках «Діла» [17, 18]. Г. Дмитрів у листі до голови НТШ К. Студинського, який був відсутній на цьому заході, пише, що «на спільне засідання усіх секцій прийшло багато зовсім не прошених, а деякі навіть з палицями, але Др. Свенціцький заборонив входити з палицями на салю» [19, с. 350]. Причинами свого візиту ак. Скрипник назвав бажання встановити контакти з НТШ, а особливо з новообраними членами Всеукраїнської академії наук, яких обрано на останніх зборах ВУАН – згаданих академіків Ф. Колессу, В. Щурата, М. Возняка та окремо згадав І. Свенціцького, з яким відбулася плідна співпраця в рамках Всеукраїнської правописної конференції у Харкові [18, с. 2–3]. І. Раковський, як голова зборів, подякував гостеві і поросив передати відання науковим установам радянської України [14, арк. 20].

У листопаді 1929 р., уже після арешту С. Єфремова, за сумнозвісною справою Спілки визволення України, К. Студинський разом з Ф. Колессою та В. Щуратом брали участь у засіданні ВУАН, однак, академік М. Яворського умовив їх показово не покидати зал перед ухваленням резолюції щодо СВУ, а утриматися від голосування [3, с. 506–507]. У повідомленні в «Ділі», ці академіки пояснили позицію невторчання умовою, утримання від будь-яких «політичних маніфестацій», яку висунула їм офіційна польська влада при видачі паспортів [20, с. 3]. Події навколо процесу рясно висвітлювалися у львівській пресі, окрім цього у березні 1930 р. з'явилося повідомлення про «зневагу» голови НТШ невідомими нападниками, які у його кабінеті намагалися змусити його підписати декларацію щодо харківського процесу, однак К. Студинський відмовився це робити без ухвали Виділу [21, с. 5].

Процес СВУ, у який шляхом різних маніпуляцій втягнуто значну частину української еліти, став каталізатором розриву академічних відносин між НТШ та ВУАН. Згідно з даними О. Рубльова, у грудні 1931 р. на святкуванні ювілею В. Щурата, у присутності радянських дипломатів, виголошена промова з гострою критикою більшовицької влади – все це призвело до виключення їх з членів ВУАН 3 жовтня 1933 р. з формулюванням «як ворогів трудящих мас України» [3, с. 538–539].

Як бачимо, співпраця з радянською Академією наук, починаючи із її створення як УАН у Києві, тривала близько десяти років. На першому етапі, у післявоєнний період, вона позначилася відновленням особистих наукових контактів через листування у між представниками НТШ та вченими Києва, Харкова, Москви, Петербурга, які одночасно пристосовувалися до нових реалій життя та праці. Згодом, під час короткотривалого періоду «українізації» настав етап міжінституційної співпраці, час офіційних зустрічей, спільних наукових, зокрема, етнографічних проектів, навіть деякої романтизації радянської дійсності у другій половині 20-х рр. ХХ ст. Однак після початку перших наукових «чисток», репресій та згорання «українізації», взаємини були сповільнені, а згодом різко обірвані.

Список використаних джерел

1. Сапеляк О. Етнографічні студії в НТШ (1898–1939 рр.) / О. Сапеляк. – Львів, 2000. – 208 с. 2. Рубльов О. С. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20-ті – 40-ві роки ХХ ст.) (Продовження) / О.С. Рубльов, Ю. А. Черченко // Український історичний журнал. – К.: «Наукова думка», 1991. – № 3. – С. 3–15. 3. Рубльов О. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939) / О. Рубльов. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2004. – 648 с. 4. Кліш А. Співпраця Кирила Студинського та Михайла Грушевського / А. Кліш // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія «Історія». – К., 2007. – Вип. 91–93. – С. 27–30. 5. Кліш А. Радянофільські погляди К. Студинського / А. Кліш // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія / Тернопіль: ТНПУ, 2009. – Вип. 2. – С. 166–173. 6. Володимир Гнатюк: документи і матеріали (1871–1989) / упоряд. Я. Дашкевич та ін.]; Центральний державний історичний архів України у Львові, НТШ. – Львів: НТШ, 1998. – 467 с. 7. Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими. – Т. 2. – Кн. 1.: Листування: А–Г. / редкол.: О.С. Онищенко (голова) – К., 2011. – 824 с. 8. Шеремета О. Володимир Гнатюк і українська етнографічна наука кінця ХІХ початку ХХ століття / О. Шеремета – Львів, 2008. – 180 с. 9. Досліди народнього побуту. Перспективи наукової праці на Великій Україні // Діло. – 31 січня 1925. 10. Данило Дм. Щербаківський. Некролог // Діло. – 12 червня 1927. 11. Білокінь С. Словник музейників України (1917–1943) / С. Білокінь. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.s-bilokin.name/Personal/MuseumWorkers/O.html>. 12. Свято української культури // Діло. – 9 жовтня 1926. 13. Малик Я. Ювілей М. Грушевського в 1926 р.: між історією та політикою / Я. Малик // Ефективність державного управління. – Вип. 26 / [за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева]. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – С. 145–146. 14. Центральний державний історичний архів України в м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 38. 15. Czolowski A. Lwow. Przeszosc / A. Czolowski // Przewodnik Kongresowy II zjazdu slowianskich geografow i etnografow w Polsce 1927 roku. – Krakow, 1927. – S. 189–192. 16. Наукова праця на Україні (виклад інж. Баланіна) // Діло. – 27 листопада 1927. 17. М. Скрипник у Львові. Доповідь народнього комісара освіти УСРР в Науковому Т-ві ім. Шевченка у Львові // Діло. – 20 вересня 1929. 18. М. Скрипник про свій побут у Львові. Розмова М. Скрипника з представниками української преси Львові // Діло. – 20 вересня 1929 (Ч. 210). 19. Іларіон Свенціцький: Біобібліогр. покажч. / [Уклад. Л. Панів; Наук. ред. та авт. передм. д-р філол. наук, проф. Л. Коць-Григорчук; Редкол.: В. Кметь (голова) та ін.]. – 2-е вид., допов., розшир. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 678 с. 20. До відома українського громадянства // Діло. – 18 грудня 1929. 21. Чинна зневага // Діло. – 23 березня 1930.

Тамара Пацай

**НАУЧНЫЕ СВЯЗИ ЧЛЕНОВ ЭТНОГРАФИЧЕСКОЙ КОМИССИИ НОШ
С СОВЕТСКИМИ НАУЧНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ:
ЗАРОЖДЕНИЕ, РАЗВИТИЕ, РАЗРЫВ**

На основе изучения опубликованных и архивных источников, тогдашней периодики и научной литературы проанализированы научные связи членов Этнографической комиссии Научного общества имени Шевченко с членами Украинской академии наук в Киеве. Основное внимание обращено на проблемы выбора и назначения глав этнографической комиссии общества В. Гнатюка, а затем Ф. Колессы академиками ВУАН, подробно освещена динамика межинституциональных контактов, установлен их характер и проанализированы основные причины разрыва.

Ключевые слова: В. Гнатюк, Ф. Колесса, этнографическая комиссия, НОШ, ВУАН.

Tamara Patsay

**SCIENTIFIC RELATIONSHIPS OF ETHNOGRAPHIC COMMISSION OF THE SSS
MEMBERS WITH SOVIET SCIENTIFIC INSTITUTIONS: INITIATION, DEVELOPMENT,
SEPARATION.**

Based on published and archival sources, contemporary periodicals and scientific literature scientific relations between members of Ethnographic Commission of the Shevchenko Scientific Society with members of Ukrainian Academy of Sciences in Kiev have been analyzed. The main attention is paid to the problems of selection and appointment of heads of Ethnographic Commission of SSS V. Hnatiuk, and subsequently F. Kolessa academics UAS, highlighted dynamics of interinstitutional contacts established their character and analyzes the main reasons for the separation.

Key words: V. Hnatiuk, F. Kolessa, Ethnographic Commission, SSS, UAS.